

de klooster

kerk in het hart van Den Haag

#6 JUNI 2022

Zomerexpositie van
Jan Pieter Gootjes

Associaties bij stilte en
de Jacobs ladder

Het graf van
Jacob Cats

Zomerepositie

Silentium is de titel van een expositie van het werk van Jan Pieter Gootjes in de Kloosterkerk. Te bezoeken van 31 mei tot en met 17 september van 12.00 tot 16.00 uur. Kijk op de website voor actuele openingstijden.

INHOUD

de klooster
nummer 6
juni
2022

HOOFDARTIKEL

Een zoektocht naar betekenis

Kunstenaar Jan Pieter Gootjes over zijn expositie *Silentium* in de Kloosterkerk
pagina 4

IN BEELD

Elke steen is net even anders

Over het kunstwerkwerk *Known - ten diepste gekend zijn*
pagina 14

JEUGD

Filippus vertelt, Apostelpraat, Jeugdoudelingen aan het woord, Pinksterfeest: de Kerk is jarig!

pagina 19

REFLECTIE

Associatie bij stilte

pagina 8

REFLECTIE

Associaties bij de Jacobs ladder

pagina 16

HISTORIE

Het graf van Jacob Cats

pagina 22

INTERVIEW

We zoeken geen zondagschoolplaatjes

In gesprek met de kunstcommissie
pagina 11

POËZIE & FOTO

Fotograaf en dichter Gilles Boeuf

Gedicht voor jou

pagina 18

AGENDA

Juni en juli

pagina 26

LID WORDEN

Voelt u zich verbonden met de identiteit van de Kloosterkerk en wilt u verantwoordelijkheid nemen voor de continuïteit van de gemeente en de activiteiten van de Kloosterkerk, word dan lid. Het inschrijfformulier is te vinden op de website van de Kloosterkerk en ook verkrijgbaar op de informatietafel, te vinden op zondag in de wandelruimte. U kunt ook bellen met het kerkelijk bureau. Nieuwe leden krijgen een uitnodiging voor een kennismakingsbijeenkomst. Elke wijk heeft een contactpersoon die contact opneemt met de nieuwe leden in zijn/ haar wijk. De leden ontvangen de maandelijkse nieuwsbrief van de Kloosterkerk per e-mail. De leden leveren naar draagkracht een financiële bijdrage, met als richtlijn een bijdrage die vergelijkbaar is met het lidmaatschap van een (sport)vereniging.

CONTACTGEGEVENS

Kerkelijk bureau en bestuur Kloosterkerk Lange Voorhout 4, 2514 ED Den Haag, telefoon: 070 346 15 76, e-mail: kerk.bureau@kloosterkerk.nl, openingstijden: dinsdag t/m vrijdag van 10.00 tot 12.00 uur | **Kosterij** Dirk van Woerkom en John Groot, tel 06 448 67 280, dinsdag t/m vrijdag van 9.00 tot 14.00 uur, e-mail: kosterij@kloosterkerk.nl | **Bureaucoördinator** Ilja de Weerd, tel 070 346 15 76, e-mail: i.deweerd@kloosterkerk.nl

Predikanten Kloosterkerk

Ds. Rienk Lanooy

tel 070 324 47 79, spreekuur dinsdag t/m vrijdag van 9.00 tot 9.30 uur, e-mail: lanooy@kloosterkerk.nl

Ds. Marja Flipse

tel 06 486 50 217, spreekuur, dinsdag t/m vrijdag van 9.30 tot 10.00 uur, e-mail: flipse@kloosterkerk.nl

Website www.kloosterkerk.nl **Twitter** @Ds_Kloosterkerk, volg ons op **Facebook**

COLOFON MAGAZINE

De Klooster is het tweemaandelijks magazine van de Kloosterkerk in Den Haag © 2022 **Redactie** Sanne ten Bokkel Huinink, Liesbeth de Beyl, Han van den Broek, Marja Flipse, Rienk Lanooy, Gilbert Laurens, Astrid Poot, Gerhard van Roon, Hijme Stoffels, Emilie Schreuder, Michel de Vos **Contact** e.schreuder@kloosterkerk.nl, 06 4878 1970 **Advertentieverkoop** Emilie Schreuder, Ilja de Weerd **Foto cover** Hijme Stoffels **Concept en vormgeving** De Zagerij ontwerp bureau

Open Huis

Heb je behoefte aan een moment van rust, waarin je je kunt bezinnen? Kom je er niet toe, dit in je eigen leven te organiseren? Dan kun je terecht in de Kloosterkerk. Het gebouw alleen al is een weldaad. Je kunt er op adem komen en een kaarsje aansteken, maar er worden ook activiteiten georganiseerd, die jong en oud kunnen inspireren. Behalve kerkdiensten – ook voor kinderen en jongeren – zijn er cursussen, concerten, exposities en evenementen voor alle leeftijden. Welkom, wie je ook bent.

De Kloosterkerk wil een open huis zijn voor iedereen. Mensen met heel verschillende achtergronden en van verschillende leeftijden vormen de gemeente. Zij hebben onderling vele relaties, maar een bindende factor is het predikanten-team. De predikanten, Marja Flipse en Rienk Lanooy, gaan voor in de wekelijkse dienst op zondagmorgen, leiden een groot aantal cursussen en groepsbijeenkomsten en zijn vanzelfsprekend ook beschikbaar voor een persoonlijk gesprek voor wie daaraan behoefte heeft.

Verstilling

Stilte hoort van oudsher bij een klooster. Sommige ordes hadden een totale zwijgplicht of afspraak. Soms sprak men alleen tijdens de maaltijd. Stilte is nagenoeg geheel verdwenen in onze samenleving, in onze kerken. Als er al een moment van stilte is, bv. bij de voorbeden, is dat vaak niet langer dan een krappe minuut. Misschien zijn we wel ongemakkelijk geworden met de stilte.

Stilte wordt gebruikt als middel tot inkeer, voeding, heling. Het wordt als weldadig ervaren, het hoofd kan tot rust komen en daarmee het lichaam, of andersom. Er komt een bewustzijn van zijn, met alles wat dat inhoudt op dat moment. Uit verschillende meditatietradities weten we dat alles komt en ook weer gaat.

De Kloosterkerk wil een gelegenheid bieden om te verstillen. "Ik kan niet komen, ik heb het te druk met mijn werk", horen we. Kom! Juist dan! Sta iets eerder op, doe alvast het nodige en kom dan jezelf voeden. "Ik vind het te vroeg", is ook een reactie. Schiet een trui en een broek aan, desnoods over je pyjama. Meer dan welkom, jij en die stilte.

Nadere informatie bij

Janine.mutsaerts1@gmail.com of 06 53 38 96 46.

Wil je zelf een keer het stilte-uur op een eigen manier faciliteren, is dat zeer welkom.

Stilte uur, elke dinsdag van 8.30 – 9.30 uur.

Janine Mutsaerts is lid van de Kloosterkerk. Zij is op 55 jarige leeftijd theologie gaan studeren aan de Radboud Universiteit en heeft haar master aan de VU Amsterdam afgerond, na een loopbaan van onder andere coaching, compassie- en mindfulness-trainingen. Zij is nu werkzaam als freelance voorganger. Zie ook haar artikel op pagina 8 van dit magazine.

Recreatie en inspiratie

Pinksteren nadert, het laatste hoogfeest in het kerkelijk jaar. Daarna volgt lange tijd niets, totdat de cyclus opnieuw begint met Advent. Hoewel... 'niets', dat is verkeerd gezegd. Eigenlijk begint het pas met Pinksteren. Dan krijgen de leerlingen de Geest. Na vijftig dagen aarzelen vatten zij eindelijk vlam voor hun 'missie'.

Hier lopen onze religieuze en seculiere kalender uit de pas, want veel mensen kijken in deze periode al uit naar de vakantie. Het werk mag even op een lager pitje. Tijd voor recreatie en inspiratie.

Veel mensen bezoeken tijdens de vakantie wel eens een kerk. Ook in de Kloosterkerk is iedereen in de zomermaanden in de middag welkom. De kunstcommissie organiseert er een tentoonstelling onder de titel *Silentium*. Goede kunst heeft het vermogen ons uit de sleur van het dagelijkse leven te halen; daarom past kunst in de kerk, vindt de kunstcommissie, die in deze *De Klooster* wordt geïnterviewd. Tevens besteedt dit blad aandacht aan de tentoonstelling zelf. De kunstenaar vertelt over de belangrijkste thema's in zijn werk: stilte, Jacobs ladder, vuur, 'gekend' worden; bij hem is het geloof nooit ver weg! Verder schrijven enkele gemeenteleden over hun associaties bij diezelfde thema's. Het is als op vakantie gaan: de voorpret is even belangrijk als het gebeuren zelf!

En als u dan toch in onze kerk bent, sta dan even stil bij het rijke verleden van dit monument. Verleden inspireert immers tot toekomst; zonder Kerstmis, Pasen en Hemelvaart zou Pinksteren weinig voorstellen! Loopt u bijvoorbeeld eens naar de gedenksteen van vadertje Cats, raadspensionaris en schrijver van vele pedagogisch verantwoorde gedichtjes.

Een goede vakantie toegewenst, met veel recreatie en inspiratie!

Emilie Schreuder
Redactie *De Klooster*

Een zoektocht naar betekenis

ZOMEREXPOSITIE

Van dinsdag 31 mei tot en met zaterdag 17 september, organiseert de kunstcommissie van de Kloosterkerk een expositie van het werk van Jan Pieter Gootjes (1950) onder de titel *Silentium*. Een gesprek met de kunstenaar over zijn werkwijze en een aantal werken die te zien zijn.

TEKST EMILIE SCHREUDER | FOTO'S HIJME STOFFELS

Wat je gaat maken, is een ontdekkingstocht.

“Als ik aan het werk ben, dan is dat zoeken naar betekenis en waar die te vinden is; en hoe zich dat verhoudt met mijn leven nu. Het is niet ‘ik ga dat en dat maken’. Het zijn meer beelden, kleuren en geuren die mij triggeren. Ik ga daarmee spelen en al doende komt er iets naar bovendrijven waar ik niet zoveel invloed op heb. Vervolgens dient zich daarin de volgende stap aan en op een gegeven moment is het klaar.”

Je gebruikt verschillende materialen: hout, klei, textiel en metaal voor ruimtelijke objecten. Aqua-relverf voor schilderijen.

“Het onderwerp of gevoel waarnaar ik op zoek ben, bepaalt het materiaal dat ik kies. Soms maak ik een overstap naar een ander materiaal, omdat ik een andere invalshoek wil. De afwisseling van schilderijen en ruimtelijke kunstwerken vind ik heel prettig. Als ik schilder werk ik snel en intuïtief. Ik maak enkele exemplaren, waaruit ik vervolgens kies. Er kunnen er dus ook een aantal weg; die waren alleen nodig voor de werken die er uiteindelijk toe doen. Die vernietig ik bewust, want stel je voor dat anderen je prullenbak legen. Daar moet ik niet aan denken; het was immers

niet wat ik wilde laten zien. De overgebleven selectie is krachtiger; die laat het geheim zien. Een object uit eikenhout hakken is een ander verhaal; daar doe je langer over en is ook fysiek zwaarder. Met hakken ben ik daarom voorzichtiger”.

Meer informatie over Jan Pieter is te vinden op zijn website www.janpietergootjes.com.

De expositie is te bezoeken van 31 mei t/m 17 september van 12.00 tot 16.00 uur. Kijk op de website voor actuele openingstijden. Incidenteel is de kerk gesloten, o.a. vanwege uitvaarten en bruiloften.

Al doende komt er iets naar bovendrijven waar ik niet zoveel invloed op heb

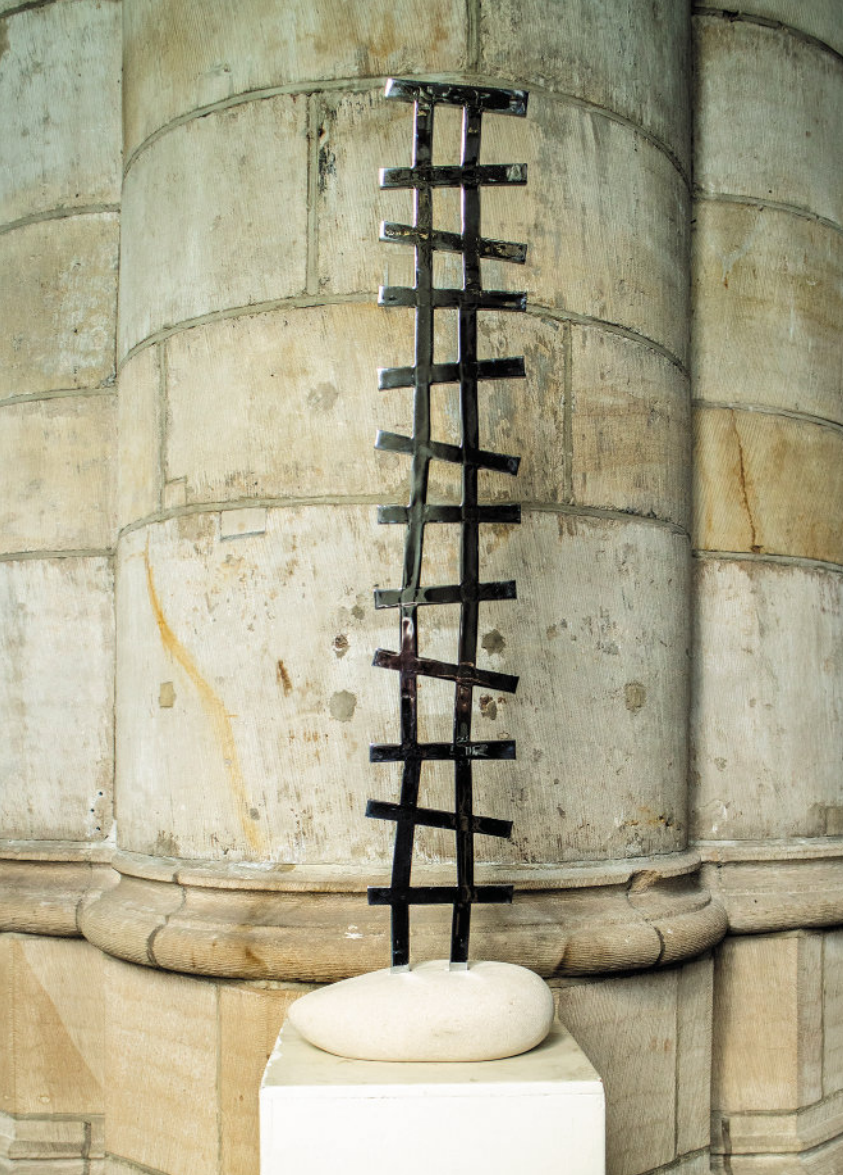

Silentium – in stilte word ik gewaar

“In 2015 heb ik een aantal schilderijen gemaakt met het thema Silentium. Ik was geopereerd aan een hersentumor. Na de operatie lag ik op de Intensive Care en zag ik intens lichte en kleurige beelden; dat was heel bijzonder. Alsof ik al ‘aan de andere kant’ was. Toen ik opgeknapt was, ben ik gaan schilderen, waarbij ik luisterde naar muziek, Silentium van Arvo Pärt. De beelden kwamen alsof ze mochten verschijnen. De combinatie van beeld en muziek helpt mij: de componist is aangesloten op iets dat groter is dan hemzelf en dat helpt om toe te laten wat er gebeurt en om daar contact mee te maken. Heel veel doet er niet meer toe; je ontvangt en verbaast je, het komt naar je toe; je bent niet de eigenaar; het is bijzondere energie. Ik voel een diep verlangen; ik kom in een energie waar alles goed is: een absoluut welkom, een niet menselijk welkom. Er zijn geen woorden voor. Het is als de ‘kus van de eeuwigheid’.

Ik kom in een energie waar alles goed is: een absoluut welkom, een niet menselijk welkom

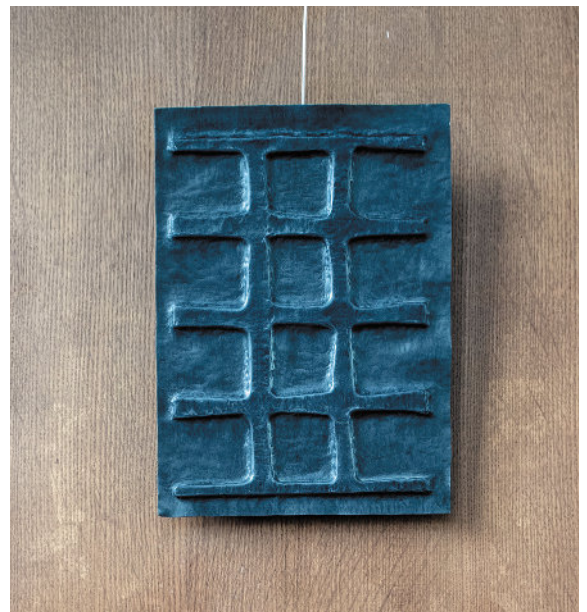

Jacobs ladder - verbinding tussen hemel en aarde

"Het verhaal van Jacob is dat, toen hij zijn hoofd in overgave op een steen legde om te gaan slapen, God hem in zijn droom verraste met het beeld van een ladder tussen hemel en aarde waarlangs engelen op en neer gaan. God schenkt hem het beeld van de verbindingsladder. Troostrijk vind ik dat de engelen zowel van boven naar beneden als van beneden naar boven gaan. Contact maken met het goddelijke is niet moeilijk. De engelen zijn al om ons heen en maken de verbinding. Die continue stroom van op en neer gaande energie troost ons; als wij ons daaraan overgeven, kunnen we ons aan die energiestroom voeden. Voor mij is dat de energie van de eeuwigheid. Ik had niet verwacht dat het beeld van de verbindingsladder mij zo blijvend zou inspireren. Ik had gedacht dat ik na de eerste uitgesproken zou zijn. Dat blijkt niet zo te zijn. Ik voel nog steeds de drang er een vervolg aan te geven. Het verhaal is niet uitverteld, althans op dit moment nog niet".

Contact maken met het goddelijke is niet moeilijk. De engelen zijn al om ons heen en maken de verbinding

De branding van de Jacobsladder: Verstilling

“In de beweging van de engelen voel ik de energie van vuur. In een messing plaat heb ik twaalf gaten geboord, en door die gaten aan beide zijden lucifers gestoken. Als de onderste lucifer wordt aangestoken, klimt het vuur omhoog. Het vuur dat langzaam dooft, geeft bij de omstanders een verstilling. Het uitsterven van het vuur en de getordeerde vezels van de houten lucifers die in alle richtingen staan, vormen een heel krachtig beeld. Het is bijzonder om samen de ladders aan te steken – ik noem dat ‘branding’. Er ontstaat een stilte die herinnert aan de geboorte van een kind of het overlijden van een dierbare: de overgang van het ene naar het andere leven”.

**Het is bijzonder om samen
de ladders aan te steken –
ik noem dat ‘branding’**

Betekenis geven aan wat je overkomt

“En, is de stilte een succes?”, vraagt een gemeentelid aan mij na afloop van een kerkdienst. Wat een attente en ook lastige vraag. Attent, omdat bijna niemand mij iets vraagt over stilte; stilte is een non-onderwerp. Stilte kun je niet meten, nauwelijks googelen, niet in je cv zetten, niet mee scoren. Ik ben soms wel eens alleen met die stiltebelevingen.

Een poos geleden nam de stilte een veel belangrijker plaats in mijn leven in dan nu. Maar op de een of andere manier, heb ik de impact van de stilte in die tijd in mijn lijf, hart en geest meegenomen, het zit diep verborgen in mijn systeem, merk ik. Iets van die lang verborgen stilte ervaar ik zittend in het koor van de Kloosterkerk. Een plek waar sinds 1403 de Dominicaanse monniken hun stilte beoefenden.

Zodra er een plek of mogelijkheid is om stil te zijn, ben ik er. Mijn eerste ervaring

was met een Vipassana retraite in België. Ik deed dat op advies. Het was mijn woestijnperiode. Tien dagen zat ik op een kussentje en was stil. In mijzelf ging het tekeer. Dit is een kantelpunt in mijn leven geworden; hierna heb ik een stille tocht door de Sinaï gelopen en werd ik een trouwe bezoeker van de Findhorn foundation in Schotland en van Taizé. Van le Bec Hellouin, een Benedictijnerklooster in Normandië. Geëmotioneerde luisteraar van Arvo Pärt, die met zijn tintabuli minimalistische muziek de zielestilte oproept. Zo heeft God mij op een pad gezet, dat ik nooit zo zelf met mijn hoofd had kunnen bedenken.

Hier geloof ik in. Dat je aan wat je overkomt, een betekenis durft en kunt geven. Dat het een meerwaarde wordt in je leven, en dat je zo een meerwaarde wordt voor jezelf en een ander. Vanuit hier ging ik theologie studeren, werd ik vrijwilliger bij de Lambertusgemeente in Vught en

vond ik in toenemend mate een route, die goed was. En de route vond mij. Vanuit stilte ervaringen. In Mindfulness en compassie trainingen heb ik met veel mensen de heilzame werking van stilte kunnen ervaren en delen. Ermee zitten en zijn.

In de stiltemomenten in de kerk, op dinsdagmorgen, komen we misschien niet bij deze zware kost. Dat hoeft ook niet. Het houdt ons wel even, voor het moment, af van onze lijstjes en ‘moetens’.

“Is de stilte een succes?” Ja! Altijd. Alleen niet te meten en niet te tellen. Dus zit ik er alleen, met u of met 20 man, het is een succes dat we dat kunnen doen in de Kloosterkerk. Omdat stilte broodnodig is. Voor ons innerlijk kompas. Voor het innerlijk weten. Voor de helderheid.

Janine Mutsaerts, lid van de Kloosterkerk en begeleider van het Stilte-uur op dinsdag van 8.30 tot 9.30 uur in het Koor van de kerk.

De kern van alle dingen

Ik was een kind dat goed stil kon zijn. Stilletjes in een hoekje kleuren tijdens koorrepetities en orgelconcerten, luisteren als de volwassenen aan het woord zijn, zo zachtjes mogelijk lopen in de kerk - het voelde voor mij niet als een opgave, maar als een vaardigheid die ik bezat. In de stilte voelde ik me thuis.

Op de middelbare school had ik altijd een boekenlegger in mijn agenda met daarop een citaat van Felix Timmermans: 'De kern van alle dingen / is stil en eindeloos.' Of dat waar was, wist ik niet. Maar het had iets met mij te maken. Ik was een vreemde tiener - één die leerde door te luisteren.

Stilte veranderde van iets waarin je je terug kon trekken in iets wat je kon delen, toen ik als pas afgestudeerde theoloog in een seminarie in Cambridge belandde. Als je met z'n zestigen dag in dag uit samen woont, eet, leert, viert en werkt, dan heb je ook gezamenlijke stilte nodig. Dat dat nou net dagelijks van 7.30 tot 8.00 uur zijn moest, brak me als avondmens nogal op. Maar ik zat er. De blik gericht op de icoon met de woorden 'You have not chosen me, but I have chosen you.' Ik ontpopte me tot een student die je wakker kon maken voor stilte.

Toen ik pas predikant was, woonde ik een dienst bij in de kathedraal van Salisbury. De priester die de dienst zou leiden, zat er al toen de belangstellenden nog binnendruppelden. In stilte. Op haar knieën. Er ging een bijzonder soort rust uit van haar aanwezigheid, en iedereen die binnenkwam werd stil. Niet omdat het moest, maar omdat er ruimte voor was.

Sindsdien is het een soort experiment geworden. Stel, je gaat ergens voor. Wat gebeurt er dan als je van tevoren ergens stil gaat zitten zijn? Soms vraagt iemand bezorgd, "Gaat het wel?" Soms interpreteert iemand de stilte als een uitnodiging om te komen praten. Soms vang je onbedoeld flarden van gesprekken op van mensen die je over het hoofd zien. Een keer kwam iemand een worstenbroodje brengen.

En soms ontstaat er in de stilte gemeenschap. Dan komen mensen erbij zitten en worden stil. Die stilte wordt iets gezamenlijks, trekt in de poriën van de ruimte en spreidt alvast het doek waarop de ontmoeting vorm zal krijgen. Een enkeling zegt later, "Dank je wel, dat ik met jou zo goed stil kon zijn."

Marja Flipse, predikant van de Kloosterkerk

We zoeken geen zondagschoolplaatjes

DE KUNSTCOMMISSIE

Op de zaterdag in april waarop een proefopstelling van de nieuwe expositie wordt geïnstalleerd, zoekt de Kloosterkerk van gesprekken. Terwijl kunstenaar Jan Pieter Gootjes samen met aspirant-kunstcommissielid Sander van der Eijk het werk *Silentium* aan de witte muur ophangt, deelt commissievoorzitter Marjolijn van Delft koffie en koekjes rond. Koster Dirk van Woerkom is ook aanwezig - hij kent iedere vierkante centimeter van de kerk en kan adviseren wat technisch mogelijk is. Na de uitleg van het nieuwe kunstwerk, bestaand uit witte stenen liggend op een doek in de grote ruimte, praten we na over de impact die het werk op ons heeft - en het werk binnen en buiten de kunstcommissie.

TEKST MENDELJE VAN KEULEN | FOTO'S GERHARD VAN ROON, PORRETEN KUNSTCOMMISSIE HIJME STOFFELS

Beeld dat raakt aan het woord

"Kunst is de allerindividueelste expressie van de aller-individueelste emotie" - deze slogan uit de 19de eeuw vat samen waarom de opgave van de kunstcommissie geen sinecure is. Elk jaar stellen zes gemeenteleden én kunstliefhebbers zich tot taak een bij de kerkruimte passende expositie te zoeken, selecteren, laten financieren, installeren en begeleiden. "De Kloosterkerk is natuurlijk erg van teksten en verhalen", vertelt Henriette van Aerssen, sinds de vroege dagen lid van de kunstcommissie. "Wij zoeken naar beeld dat raakt aan het woord." Samen met commissielid Claas Conijn werkte ze aan een inventaris van de kerkcollectie. Ze besteedden veel zorg aan de sfeer van elk bijzonder vertrek in de kerk, zoals de Ministeriekamer en de Koorzaal.

Discussie is beter dan onverschilligheid

Of bezoekers een werk mooi of lelijk vinden, is voor de kunstcommissie niet het belangrijkste. Het gaat om kunst die gemeenteleden en bezoekers raakt; die uitnodigt tot aandacht. "We krijgen veel reacties, ook via het gastenboek en in de gesprekken na de dienst. Negatief commentaar of felle gesprekken zijn beter dan dat de reactie onverschillig is." Zo hing in de zomer van 2014 in de Kloosterkerk het kunstwerk *Inception 2* door Baptiste Debombourg, waarin de kindermoord in Bethlehem is samengesteld met 300.000 nietjes. Na de ramp met de MH17 vonden veel bezoekers dat het wrange beeld aansloot bij hun verdriet.

Een ambitie is ook om onze kerk opener te maken; als het ware onderdeel van de straat te laten zijn. Commissielid en secretaris Cees van Bladeren noemt dat "de relatie leggen tussen binnen en buiten." Zo wordt het binnenlopen van een kerk niet iets exclusiefs voor gelovigen en gemeenteleden. Myrna Njikiktjien, ook lid van de kunstcommissie, vertelt trots over de samen-

werking die werd aangegaan met de kunstinstituten langs het Lange Voorhout, zoals het Museum West, het Escher Museum, Pulchri Studio, het Haags Historisch Museum en Museum Bredius. Daarvoor ontwierp commissielid Piet Kalsbeek een prachtige folder. Steeds kan een ieder zijn of haar perspectief, inbreng en vaardigheden kwijt.

Altijd speuren naar kunst die past

Commissievoorzitter Marjolijn van Delft studeerde kunstgeschiedenis en heeft een groot netwerk in de culturele wereld. Ze is bijna twintig jaar betrokken bij de kunstcommissie. Inspirator was de destijds nieuwe predikant ds. Margreet Klokke. Zij wilde bij haar aantreden heel graag beeldende kunst in ons mooie kerkgebouw. Dat begon met projecten rond de kerkelijke feestdagen. Zoals grote hangende engelen, gemaakt van krantenpapier, die met Kerst de kerk versierden.

In de eerste jaren werkte de Kloosterkerk structureel samen met Den Haag Sculptuur en Pulchri Studio.

Voor de exposities van grote internationale kunstenaars stelde de Kloosterkerk de ruimte ter beschikking. Een nadeel was dat de kunstcommissie geen inspraak had over de werken die geëxposeerd werden. Toen Den Haag Sculptuur zich ging richten op Museum Beelden aan Zee is de commissie op eigen kracht verder gegaan. En met succes. De met zorg uitgekozen en samengestelde exposities trekken jaarlijks vele bezoekers.

Letterlijk en figuurlijk passen in de kerk

Hoe vindt de commissie een kunstenaar? Marjolijn: "Je loopt als kunstliefhebber eigenlijk altijd een beetje te speuren. Het belangrijkste criterium is dat een kunstwerk moet pàssen in onze mooie kerk, letterlijk en figuurlijk." Een voorbeeld is de huidige expositie van Jan Pieter Gootjes. Henriette zag zijn werk in de Grote Kerk in Zwolle. Daarna ging ook Marjolijn daarheen en ging het gesprek met Gootjes aan. Drie commissieleden reisden vervolgens met elkaar af naar zijn atelier in Zwolle. Myrna Njokiktjien ziet dat bezoeken en léren van de geselecteerde kunstenaars als het hoogtepunt van het commissiewerk.

De Kloosterkerk wordt gekenmerkt door diversiteit. Dat blijkt ook uit de reeks heel verschillende, maar altijd indrukwekkende exposities die binnen en buiten onze kerk aandacht trekken. Een voorbeeld is de tentoonstelling in 2021, getiteld *Tijd en Eeuwigheid*, met de bijbelpapierkunst van Annita Smit. Een commissielid had het werk gezien op de Papier-Biennale in museum Rijswijk. Gemaakt van flinterdun bijbelpapier stond het werk *Eindeloos* centraal in de tentoonstelling in de Kloosterkerk. Dit – ook financieel – grootse

project was ontwikkeld in samenwerking met het Bijbels Museum. Toen het Bijbels Museum een paar jaar geleden zijn collectie moest laten afvloeien, werd contact opgenomen met de Kloosterkerk.

Of een bepaald beeld jou raakt, is afhankelijk van waar je op dat moment in je leven staat. Claas Conijn herinnert zich de expositie van Bruno van den Elshout, die in het najaar 2015 in de Kloosterkerk getoond werd onder de titel *New Horizons*. Drie jaar later in 2018 was het de fototentoonstelling *Zondvloed* die veel bekijks trok. Zeven fotografen werden in hun werken geïnspireerd door verhalenvertellers, onder wie een rabbijn, een islamoloog en Rienk Lanooy, predikant van de Kloosterkerk. Het gastenboek doorbladerend, las men één lange lofzang.

Bij elke expositie wordt actief gezocht naar aansluiting met het gemeentewerk. De portretten van filosofen die Eveline van Duyl maakte, leidden tot een serie preken, gebundeld in het gelijknamige boekje *Filosofen op de kansel*. Commissieleden waarderen überhaupt de grote betrokkenheid van de predikanten, die beurtelings deel uitmaken van de commissie, evenals de ouderling Open Kerk.

Terugkerende discussie over entreegeld

Los van de creatieve waarde, gaat het contact met aspirant-commissieleden ook over het financiële aspect. De kunstcommissie heeft een bescheiden jaarbudget, dat snel opgaat aan vergoedingen voor de kunstenaar, verzekeringen en vervoer van de kunstwerken. Er is immers meer nodig dan een spijker in een witte muur. Er is veel overleg nodig: met de verhuurder, de kerkwachten, het kerkelijk bureau en natuurlijk het bestuur van de Kloosterkerk.

Het mooiste van de kunstcommissie? Dat is het voortdurende gesprek over exposities die ons raken en kansen voor nieuwe projecten. In een harmonieuze sfeer is er alle ruimte voor creativiteit

Een terugkerend gesprek gaat over de mogelijkheid entree te heffen bij de exposities. "We vragen nu een vrijwillige bijdrage met een zuil. Dan merk je dat vooral buitenlandse toeristen geven. Maar die waren er niet in corona-tijd, dus die post viel weg." De commissie kijkt soms afgunstig naar de werkwijze in andere grote kerken, zoals de Dom in Utrecht, waar entree wordt geheven als er bijzondere exposities zijn. "Al is het maar een symbolisch bedrag: één of twee euro. Daarvoor schenken we ook graag een kopje thee met een koekje." Bijkomend voordeel is meer contact met de bezoeker, dat kan ontstaan bij het betalen. Maar aan het heffen van entree voor exposities kleven ook begrijpelijke bezwaren. We zijn immers vooreerst een open, gastvrije kerk. En de vrijwillige kerkwacht zou er extra taken bij krijgen.

Fondsenwerving is een uitdaging

Vooralsnog is dus de jaarlijkse uitdaging: subsidies aanvragen. De tentoonstelling *Goed en Kwaad*, met de

enorme wand- en vloertapijten van Barbara Broekman werd mede mogelijk gemaakt door o.a. het Prins Bernhard Cultuurfonds en trok 17.000 bezoekers naar de Kloosterkerk. Zo'n enorm project stelt een kunstcommissie van vrijwilligers voor een uitdaging. Een aanvraag vergt maanden tevoren een vastomlijnd plan, een fondsenkeuze en een subsidieaanvraag met begroting. Die zakelijke kant is een aandachtspunt, stelt Cees van Bladeren. "De organisatie van onze exposities is stilaan professioneel gegroeid. Daar zijn we als Kloosterkerk niet onbekend mee; denk aan de Cantatediensten en de Stichting Kunstcentrum. Ook de kunstcommissie heeft die aandacht en capaciteit nodig." Claas ziet nog meer kansen voor integratie van het werk van de kunstcommissie. "We kunnen ook de samenhang zoeken met de muziek in de kerk. In gesprek over kunst en muziek kunnen we de inspiratie bundelen. En dat helpt ook bij de capaciteit."

De kunstcommissie is op een punt beland waarop het goed lijkt zichzelf te vernieuwen én te verjongen. De leden dragen hun grote ervaring graag warm over aan creatieve gemeenteleden met een frisse blik. Word je geïnspireerd door verschillende soorten beeldende kunst; bezoek je regelmatig musea en exposities en wil je helpen meewerken aan grote exposities? Ervaring met projectmatig werken en-/of fondsenwerving strekt tot aanbeveling! Interesse? Mail met: Marjolijn van Delft, kunstcommissie@kloosterkerk.nl.

Kunstcommissie

Henriette van Aerssen
Cees van Bladeren
Claas Conijn
Marjolijn van Delft
Sander van der Eijk
Piet Kalsbeek
Myrna Njiokiktjien
Annette Pronk

Elke steen is net even anders

Jan Pieter Gootjes over zijn kunstwerk *Known – ten diepste gekend zijn*: “In de bijna witte steen, die ik van klei heb gemaakt, staat ‘KNOWN’ gegraveerd. Hij is zo gemaakt dat hij maar op één manier vertrouwd voelt in je hand. In Openbaringen 2 lezen we over een witte steen met daarop geschreven een nieuwe naam: ‘een naam die jij ten diepste bent’. Ik heb er een aantal gemaakt. Elke steen is net even anders van vorm. Het kunstwerk is gebaseerd op het volgende verhaal. Een man kan niet lopen. Zijn vrienden - het zijn er vier - zien hoe ziek hij is en leggen hem in een doek die zij met touwen laten zakken. De man hangt in de doek

tussen hemel en aarde voor Jezus. Jezus kijkt naar die vier vrienden en zegt 'omdat ik jullie geloof zie, zet ik de volgende stap'. Hij kijkt naar alle mensen om zich heen en zegt 'jullie zonden zijn jullie allemaal vergeven'. Daarna vraagt hij de man in de doek om op te staan. Het is een stapeling van gekend zijn: de man die niet kan lopen, zijn vrienden en alle mensen die erbij zijn. Voor iedereen heeft hij afzonderlijk aandacht; hij beantwoordt heel precies de behoefte van een ieder. Dat we zo gekend zijn, gaat veel dieper dan we ons kunnen realiseren. Dat vind ik een groot wonder. Dat vind ik onbegrijpelijk. Het kunstwerk is een

doek met gaten in de hoekpunten, waar een touw doorheen gaat, maar zonder knoop. Het uiteinde van het touw is ontvlochten en opnieuw gevlochten om het doek te kunnen dragen. De energie kan zo doorlopen. Het touw verbindt de harten van de vrienden met de man; alles stroomt. Op het doek zijn 7 x 7 stenen geschikt als het schaduwbeeld van de man die niet kan lopen."

TEKST EMILIE SCHREUDER | FOTO HIJME STOFFELS

Een horizontale Jacobs ladder

Het was zijn eerste confrontatie met het oneindige: een paar regels in de Bijbel over een ladder van de aarde naar de hemel, waarlangs engelen klommen en daalden. Jacobs droom, en er stond een plaatje bij in de kinderbijbel: een ladder, verticaal opgericht naar de hemel.

De jongen vroeg zich af waarvoor die nodig was. Engelen hebben immers vleugels? Maar het ergerlijke van het plaatje was vooral dat de ladder in de wolken eindigde. Wat dat betreft had de kunstenaar het zich wel erg gemakkelijk gemaakt, want hoe liep die ladder door? De hemel was immers oneindig ver weg, zo was hem op school verteld door de pastoor. Zijn vader vertelde hem dat de twee trapstijlen uiteindelijk in één punt zouden samenkomen, net zoals de rails van een spoorweg in de verte. Alles goed en wel, dacht hij, maar een spoorweg is niet oneindig; die houdt een keer op en de ladder naar de hemel niet! Zijn gedachten draaiden alsmaar kringetjes. Als die ladder oneindig was, moest hij toch doorlopen voorbij het punt waar de stijlen elkaar zichtbaar zouden ontmoeten? Hij zou voorbij dat punt wel zo dun zijn geworden dat het menselijk oog hem niet meer kon zien, zo veronderstelde hij. Maar waarheen liep dan die onzichtbaar dunne lijn? Daar kon hij met zijn verstand niet bij. Vreemd was het, veel vreemder eigenlijk dan al die wonderdaden waar de Bijbel verder zo vol mee stond.

Enkele jaren later – op de middelbare school – kreeg de jongen wiskunde. Hij leerde de zogenaamde ‘meetkundige reeks’. God, wat was ik destijds naïef, dacht hij meteen. Er is niets onverklaarbaars aan een oneindigheid eindigend in een punt. Het betekent gewoon dat de limiet bestaat en eindig is! Een prachtige metafoor trouwens voor onze verhouding met God: Hij bestaat oneindig ver van ons, maar vanuit ons perspectief is hij nabij, bereikbaar, namelijk daar waar menselijke verbindingslijnen elkaar snijden... Hij besloot wiskunde te gaan studeren, omdat dat vak kennelijk de sleutel verschafte tot het onbegrijpelijke. En inderdaad, de wiskunde gaf hem toegang tot een werkelijke, uitermate vreemde wereld met als voorlopige hoogtepunten: de relativiteitstheorie en de kwantummechanica. God was ver te zoeken in die wereld. In die periode van zijn leven was er dan ook geen ruimte voor religie.

Toen kwam de oorlog. Hij – intussen een man van middelbare leeftijd – zag zijn huis en haar verwoest, en vluchtte met de trein over een spoor dat zich als een eindeloze, horizontale Jacobs ladder voor hem uitstreckte. In de limiet werd hij opgevangen, warm onthaald door wildvreemde mensen. De empathie die hem tegemoet stroomde, voelde als een wonder. Ontroerd dacht hij: ‘Ik moet de metafoor van de Jacobs ladder heel anders begrijpen: vanuit het perspectief van de mens is God oneindig ver, maar in werkelijkheid is hij ontzettend nabij. Ik kan Hem aanraken.’.

Han van den Broek, lid van de Kloosterkerk

Op vleugels

Op de foto een sluis bij Malden, op de achtergrond de Maas bij Cuijk. Dit was één van de eerste lucht-foto's die ik in 2012 in opdracht maakte. Het was een heel geregeld om daar te mogen vliegen en het duurde lang voordat de sluis afgebouwd was zodat de foto gemaakt kon worden en tegelijk moest de foto op tijd worden aangeleverd.

De week dat de foto uiterlijk genomen moest worden viel in december en was het slecht weer. Eén dag leek het wat beter en zijn we vanaf Rotterdam richting Nijmegen gevlogen, Claudia, later mijn vrouw geworden, vloog achterin mee.

Eigenlijk was het de hele weg naar Malden grijs en grauw - volledig bedekt met Nimbostratus, maar toen we tien minuten lang rondjes draaiden boven de sluis trok het even open en viel een lage decemberzon kort over het landschap. Vele

jacobsadders lichtten op aan de hemel. De donkere vlek die in de foto de sluis is, was bij een close-up die ik nodig had heel even feestelijk zonnig verlicht. Puur geluk.

Eén van de mooie dingen van vliegen is dat je bent overgeleverd aan het weer. Je hebt er geen invloed op, natuurlijk wel op de beslissing wanneer en waar te vliegen en of je uiteindelijk vertrekt of de tocht uitstelt. Je moet je dus goed informeren, meteorologie is een belangrijk onderdeel van het vak. Gelukkig zijn er online weerkaarten en meetstations op de meeste vliegvelden. Je kijkt goed naar warm- en koufronten en kan met een app op je telefoon volgen of het patroon dat je denkt te ontwarren ook klopt.

Mijn vroegere leraar Victor deed niet aan zondagsrust en als ik hem wilde boeken voor vlieglessen moest dat altijd op zondagochtend. Dan vloog ik wel eens rond tien uur ergens boven Nederland en dacht

dan; 'In de kerk klinkt het nu "....die hemel en aarde gemaakt heeft" en ik hang daar tussen.' Als hij me iets over vliegen vroeg en mijn antwoord was '....ik geloof het wel', dan zei hij 'Geloven doe je maar op de grond, hierboven moet je het zeker weten'.

Jaren later vond ik bij een tussenlanding in Duitsland op een stormachtige dag in een vliegtuighangar een kaartje met de tekst van Psalm 139: 'Nähme ich Flügel der Morgenröte ... so würde auch dort deine Hand mich führen...'

Die woorden, op die plek, op dat moment, raakten me zo dat ik het kaartje voorin mijn vlieglogboek heb geplakt, waar het nog steeds zit.

Gerhard van Roon, lid van de Kloosterkerk

Gedicht voor jou

Er is een stilte in jou
Maar ook die stilte is een zin

Met zand bedekt
Luistert je hoofd naar de aarde

En weet je waar de rotsen zijn
En waar nog licht schijnt

Het is niet een bed
Waar je omheen cirkelt
Maar een hond in de verte
Als een echo aan de andere kant
Van het dal

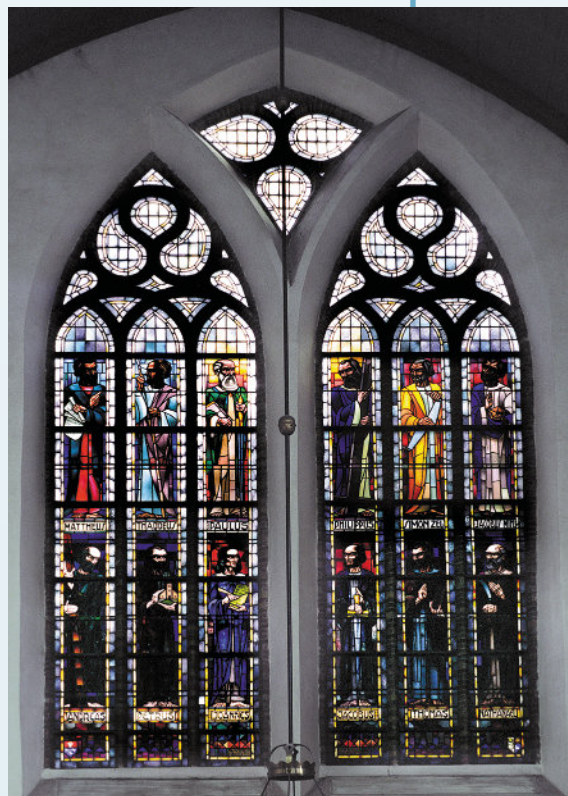
Je sprong is een hemel
Voor wie luistert naar cirkel en stilte
Draag je bloemen voor de hond
Is er gras en zijn er bomen

In het bed- is er water
En ik kijk

Filippus vertelt

Een strikvraag, dat was het. Ik voelde me erin geluisd.

Een vriend van mij had ook wel eens zoiets meegeemaakt. Die stuurden ze op zijn eerste werkdag als tegelzetter naar de winkel om een nieuw luchtbelletje voor de waterpas te halen. En hij vertelde me weer over een vriend die van zijn collega's op zoek moest naar een linkshandige schroevendraaier. Zo nemen ze je te grazen. Maar dat Jezus dat ook zou doen, en dat ik erin zou trappen...

De hele bergheiling zat vol mensen. Wel duizenden. We konden ze niet eens tellen. Hier en daar had iemand gehoord dat Jezus een wonderdoener was, en dan gaat zo'n gerucht natuurlijk als een lopend vuurtje rond. We hadden het er maar druk mee, al die mensen die zo nodig een selfie met Jezus wilden, een handtekening of een high five. Of - nog erger - een langdradig persoonlijk gesprek.

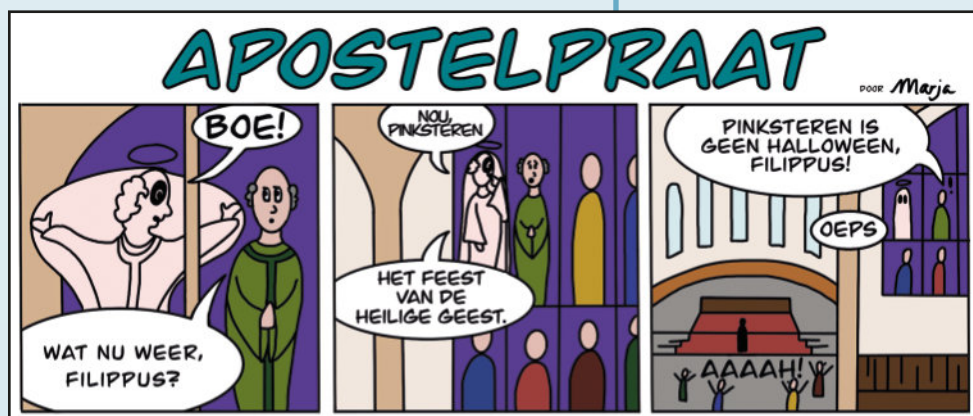
Het was warm, het werd laat, er was nergens eten of drinken te krijgen, bijna niemand had een brodtrommel bij zich, en de meeste mensen waren na uren in de rij staan nog nauwelijks dichterbij Jezus gekomen.

Dus op een gegeven moment vraagt hij doodleuk aan mij, "Hee, Filippus? Bel jij even naar Thuisbezorgd of ze vijfduizend broodjes komen bezorgen - of denk je dat Uber Eats sneller is? Ze moeten wel rekening houden met de vegetariërs natuurlijk, en deze mevrouw lust geen tomaten." Ik meteen aan het typen op mijn telefoon natuurlijk, maar de wachttijd blijkt elf dagen te zijn en er zijn geen broodjes zonder tomaat.

Dan zie ik pas de grijns van Jezus. En de tevreden blikken van een zee van mensen die allemaal al lekker zitten te smikkelen. Vraag me niet hoe, maar hij heeft het voor elkaar gekregen. Mijn eerste opdracht om voor broodjes te zorgen is mislukt...maar wat Jezus doet, smaakt naar meer!

TEKST MARJA FLIPSE

jeugd

Astrid Poot

Wat mij drijft is iets te willen doen met gelijkgestemden. Het jeugdwerk daagt me uit buiten de lijntjes te kleuren; er wordt iets anders van me gevraagd dan op mijn werk. Van de kinderen leer ik anders te geloven, merk ik, omdat ik me verdiep in hoe kinderen met hun geloof omgaan; je kijkt anders door de ogen van de kinderen. Je mag zeggen dat je het zelf ook niet precies weet en dat we samen het geheim van God aan het ontdekken zijn.

FOTO'S HILJME STOFFELS

Gilbert Laurens

Kinderen en jeugd lopen als een rode draad door mijn leven; ik heb heel lang scouting gedaan. Na mijn studie ontwikkelingspsychologie en mijn activiteiten bij de kindertelefoon, voel ik me prettig bij het jeugdwerk. Het is spannend om met kinderen in gesprek te gaan. Hoe beleven zij de wereld om zich heen? Ervaren zij iets van God? Ik kwam recent een tiener tegen, die alleen was gekomen. Hij zei dat het voelde alsof hij thuis kwam: 'hier is mijn plek'.

In de Kloosterkerk mag iedereen 'zijn'. Daarom moeten vooral ook de kinderen zich daar thuis voelen. Dat is een prioriteit van het bestuur. Zonder jeugd heeft de Kloosterkerk geen toekomst!

Wij als jeugdouders doen ons uiterste best aansprekende activiteiten te organiseren. Zo hebben we de Kloosterkerk Kids (4 - 8 jaar), de Kloosterkerk Juniors (9 - 11 jaar) en de Jeugdkapel (12 - 15 jaar).

Nu is dat allemaal gemakkelijker gezegd dan gedaan. Kinderen vanaf de bovenbouw vinden al gauw iets stom. Ze generen zich om over geloofszaken te praten. Wij willen voor hen een veilige omgeving bieden, die hen prikkelt toch het onderlinge gesprek aan te gaan, dat zij op school en thuis mijden. Eigenlijk willen we dat de jongeren zich samen een beetje kerk gaan voelen, een gemeenschap waarin zij 'kunnen zijn wie zij zijn'. En voor alle duidelijkheid: we stellen geen norm hoe je moet geloven. Wij hopen dat wij de kinderen in onze gemeenschap kunnen 'vasthouden', zodat zij de Kloosterkerk hun verdere leven als veilig thuis zullen zien. We zijn dus geen clubhuis, maar die sfeer mag er best een beetje hangen, want juist in een club vertrouwt men elkaar.

Zoals gezegd, wij doen ons best. Maar wij kunnen dit niet zonder de ouders. Het is namelijk belangrijk dat de kinderen regelmatig komen, want alleen dan leren zij elkaar voldoende kennen om zich veilig te voelen. En dan ook zal het hun lukken om niet alleen over gewone dingen te praten, maar ook over buitengewone. Helpt u daaraan mee?

*Astrid Poot en Gilbert Laurens
Jeugdouders*

Pinksterfeest: de Kerk is jarig!

Pinksteren is een soort verjaardag, want vanaf dit moment wordt het menens met de Kerk. Na Pasen verborgen de volgelingen van Jezus zich nog 50 dagen in hun huis. Zij vroegen zich af wat te doen, want Pasen had niet meteen verlossing gebracht. Jezus was aan het kruis gestorven. Hij was wel 'opgestaan', maar daarna draaide de wereld gewoon door. Tot Pinksteren. Toen stak een storm op en voelden zij zich aangestoken door een heilig vuur. Toen begon het pas echt: de Heilige Geest was gekomen!

Pinksteren is misschien moeilijk uit te leggen, maar gemakkelijk te begrijpen. Iedereen krijgt wel eens een idee, waarvan hij of zij denkt: 'Hier moet ik iets mee. Dit gaat niet zomaar voorbij, het is iets waar ik vandaag wat mee wil.' We zeggen dan wel dat je als het ware de geest krijgt om daarmee aan de slag te gaan! Met Pinksteren gedenken we dat de heilige Geest naar de leerlingen van Jezus komt, zoals Jezus al beloofd had. Het gebeurt dat alle mensen de leerlingen van Jezus in hun eigen taal horen praten en die kunnen zij dus verstaan.

Wij gaan deze verjaardag van de Kerk samen vieren! Wij lopen samen het Lopend-Vuur-circuit, speciaal voor kinderen op zaterdag 4 juni.

Voor wie?

Ben je jonger dan ongeveer 16 jaar, dan is dit echt een programma voor jullie. Kom jij ook? En neem gerust een vriendje of vriendinnetje mee. En ook je ouders en grootouders zijn welkom.

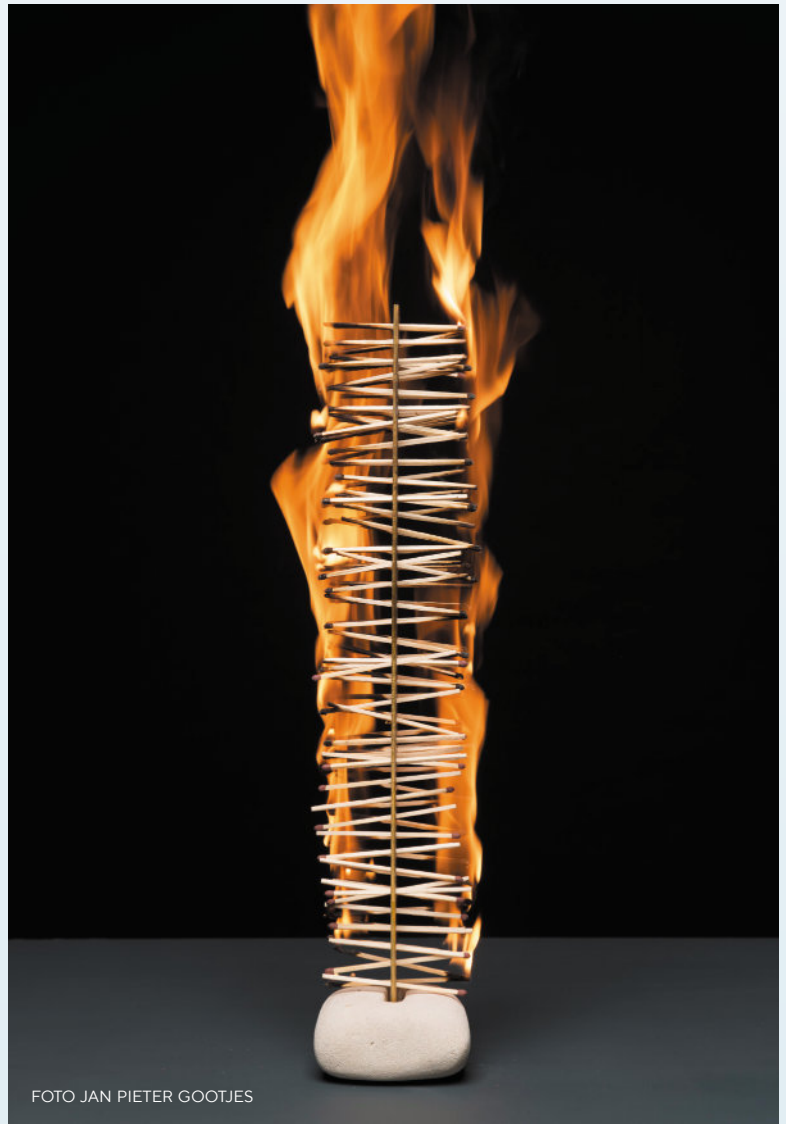

FOTO JAN PIETER GOOTJES

Wat gaan we doen?

Jullie gaan inderdaad in één keer veel doen. Eerst wachten we even tot de storm komt. Die komt uit het grote orgel. En met de storm komt de Heilige Geest, zeggen we tegen elkaar. Dan maken we Jacobsladders naar de hemel. Die steken we aan op het kerkplein, zodat de vlammen naar boven kruipen en de rook vervliegt naar de hemel. En alles wordt mogelijk, of in ieder geval heel veel! Een goochelaar zal dat laten zien. Jullie kunnen zelf ook de Heilige Geest uitbeelden met verf en ander materiaal. Ineens kunnen jullie ook vreemde talen verstaan en jullie leren in één keer een lied, een nieuw lied, dat jullie nu nog niet kennen. Alles is mogelijk, omdat jullie zijn aangestoken door de Heilige Geest. Wij sluiten de middag gezamenlijk af met een Vurige Hap.

Het Lopend-Vuur-circuit is zaterdag 4 juni, van 16.00 tot 18.00 uur.

TEKST EMILIE SCHREUDER

Het graf van Jacob Cats

Op donderdag 27 juli 1854 werd Jacob Cats (1577-1660) in de Kloosterkerk herdacht door een 'Gezelschap van liefhebbers van oudheidkunde en historie', opgericht in 1851. Het Gezelschap liet een gedenksteen aanbrengen aan de 'zuidoostzijde van de oostelijkste van de twee pilaren'. Zelfs de Java-Bode berichtte op 18 oktober 1854 over de gedenksteen in 'wit, grijsgeaderde marmarsteen, rondgebogen en om de pilaar sluitende'. Ruim zestig jaar later publiceerde Adolph Mulder, Rijksbouwmeester voor de monumenten, het beste artikel ooit over de Kloosterkerk in het Jaarboek 1907 van de Geschiedkundige Vereniging Die Haghe, opvolgers van het Gezelschap uit 1851.

TEKST WIM GORIS | FOTO GEDENKSTEEN HIJME STOFFELS

In 1650 koopt Jacob Cats twee graven in de Kloosterkerk: regel IX, de graven 9 en 10. De koop is aangekend in het oudste grafboek van de Kloosterkerk (1636-1681). De eerste inschrijving staat op naam van Johan Hallingh. In 1574 waren alle katholieke bezittingen vervallen aan de Staten van Holland, dus ook het Predikherenklooster in Den Haag. In 1589 lieten de Staten het dak herstellen, de crypt verdiepen en een tussenmuur bouwen. Een jaar later begon daar de geschutgieterij.

In 1605 was Johan Hallingh aangesteld als Ontvanger voor de Kloosterkerk. In 1617 namen de contra-remonstranten de kerkruimte in gebruik, het koor bleef bedrijfsruimte voor de gieterij. Het lijkt erop dat Johan Hallingh de niet verkochte grafruimten in de Kloosterkerk heeft willen veiligstellen door zijn eigen naam te laten vastleggen bij een aanzienlijk aantal graven in het grafregister. In 1632 lieten de Heren Gecommitteerde Raden namens de Staten-Generaal voor het eerst drie kerkmeesters in de Kloosterkerk aanstellen.

Jacob Cats had in 1629 een huis gekocht aan de Kneuterdijk in Den Haag, waar nu de Raad van State is gehuisvest. Jacobs vrouw Elisabeth van Valckenburgh (1579-1631) overleed na een langdurige ziekte

Jacob Cats in ouderdom. Portret Anthonie van Ravesteyn (1660), uitsnede. Op zijn bureau staat een kop van Seneca [d.i. naar de stellige mening van Peter Paul Rubens in Antwerpen, en zijn vrienden in navolging]

en was op 11 januari 1631 begraven in de Grote Kerk van Den Haag. Op 22 mei 1650 zou hij zijn Elisabeth doen herbegraven in de Kloosterkerk. Jacob Cats hertrouwde niet. Hij was zeer gesteld op zijn beide dochters Anna en Elisabeth, getuige een passage uit zijn gedicht *De Trou-ringh* (1637). Hij was heel rijk. Anna zou al jong overlijden in 1649 en Elisabeth Cats werd enig erfgenaam.

Elisabeth Cats (1618-1673), Vrouw van Carnisse, was gehuwd geweest met Cornelis Musch (1591-1650), Heer van Waalsdorp en Carnisse, griffier van de Staten-Generaal en al tijdens zijn leven legendarisch om zijn geldzucht en corruptie. Elisabeth had hem bijgestaan met de juiste contacten uit de omgeving van haar vader. Het echtpaar Musch - Cats kreeg drie dochters: Maria Elisabeth Musch, Elisabeth Maria Musch en Anna Catharina Musch. Ze woonden aan de Kneuterdijk. Na de dood van Cornelis Musch huwde Elisabeth Cats in 1652 met Diederik Pauw, een welgestelde huisvriend die woonde aan de Lange Vijverberg, vlakbij de Kneuterdijk. Elisabeth Cats trok met haar drie dochters bij hem in.

Diederik Pauw (1618-1688), Heer van Rijnenburg, ter Horst, Teylingerbosch en Carnisse, was in 1650 weduwnaar geworden. In 1657 werd Diederik Pauw Hoogheemraad van Delfland. Hij zou in 1674 te boek staan als de rijkste man van Den Haag. Tussen 1651 tot 1688 was hij één van de drie kerkmeesters van de Kloosterkerk.

Op 11 september 1660 overlijdt Jacob Cats op zijn landgoed Sorghvliet tussen Den Haag en Scheveningen. In alle bronnen wordt vermeld dat Jacob Cats een eenvoudige begrafenis had gewenst. Maar alle bronnen laten weten dat zijn kist vanaf Sorghvliet werd 'verzeld van achttien koetsen en veertig witte flambouwen'. De kaarsrechte 'Zee-straet van 's Gravenhaghe op Schevening' naar het ontwerp van Constantijn Huygens was nog niet voltooid. De stoet trok naar het huis van de familie Pauw/Cats aan de Lange Vijverberg.

Op 17 september 1660 vertrekt de kist in plechtige stoet vanaf de Lange Vijverberg naar de Kloosterkerk. De begrafenis zelf staat niet aangetekend in het grafboek van de Kloosterkerk.

De eerste opgetekende begrafenis na Jacob Cats is Henri de Fleury de Coulan (? - 1666), bekend als ritmeester Buat, naar zijn beroep, echtgenoot van Elisabeth Maria Musch (1639-1699). Zij was een kleindochter van Jacob Cats, tweede dochter uit het huwelijk van Cornelis Musch en Elisabeth [Jacobsdr.] Cats, weduwe Musch. In Den Haag hadden de zusjes Musch - en hun moeder - een kwalijke reputatie opgelopen vanwege hun losbandig gedrag. Maar daarover gaat dit artikel niet.

Op 5 oktober 1666 veroordeelt het Hof van Holland Henry de Fleury de Coulan Buat tot de dood vanwege majesteitsschennis, met 5 tegen 3 stemmen. Eén van de rechters is Adriaan Pauw van Bennebroek, neef van Diederik Pauw, de echtgenoot van Elisabeth Cats. Buat zou onder invloed van raadspensionaris Johan de Witt verhoudingsgewijs zwaar zijn gevonnist. De veroordeling en executie van Buat levert Johan de Witt veel vijanden op, vooral onder Oranjegezinden.

Buat wordt op 11 oktober 1666 overeenkomstig het vonnis van het Hof van Holland op het Groene Zoodje, de executieplaats aan de Hofvijver, 'onthalsd'. Ds. Simon Simonides, één van de oranje gezinde predikanten van Den Haag, is aanwezig bij de executie. Buat wordt door zijn dienaars gekist, en vervolgens eerst op de Voorpoort en 's avonds naar zijn huis aan de Hoge Nieuwstraat gebracht. De volgende dag wordt de kist van Buat naar de Kloosterkerk gevoerd en in het graf van Raadspensionaris Cats bijgezet.

Henri de Fleury de Coulan moet zijn vrouw Elisabeth Maria Musch in moeilijke omstandigheden achterlaten. Hun zoontje Philip Cornelisz (Cornille) de Fleury de Coulan is nog geen jaar oud, gedoopt op 11 december

Cats ligt genoegzaam aan den voet van dien oostelijken pilaar begraven

1665 in de Kloosterkerk. Bovendien is Elisabeth Maria bij de executie van haar echtgenoot Henri hoogzwanger. Op 3 november 1666, een maand na de executie, wordt in de Oude Kerk van Rijswijk hun dochter gedoopt als Henriette Elisabeth de Fleury de Coulan. Elisabeth Musch had haar man geholpen met zijn correspondentie met Engeland. Daarom zou zij worden uitgewezen en als balling naar Frankrijk vertrekken. Vijf dagen na de doop is Henriette Elisabeth al overleden. Zij wordt op 8 november 1666 bijgezet bij haar vader Henri in het familiegraf van Jacob Cats in de Kloosterkerk.

Woorden schieten tekort om het onmiskenbare verdriet van Elisabeth Cats te omschrijven. Een klein jaar later overlijdt haar jongste dochter, Anna Catharina Musch (1641-1667), Vrouwe van Waalsdorp en Nieuwveen. Zij was in 1661 gehuwd met Karel (Carel) Baron van Boetzelaar en wordt op 30 oktober 1667 in het familiegraf begraven.

In januari 1673, een half jaar na de Moord op de gebroeders Cornelis en Johan de Witt, overlijdt Elisabeth (Jacobsdr.) Cats. Zij wordt op 30 januari 1673 begraven in het koopgraf (92) dat haar echtgenoot Diederik Pauw al in 1656 in de Nieuwe Kerk voor zichzelf had

gekocht, op een hoekpunt rakend aan het koopgraf (77) van Johan de Witt.

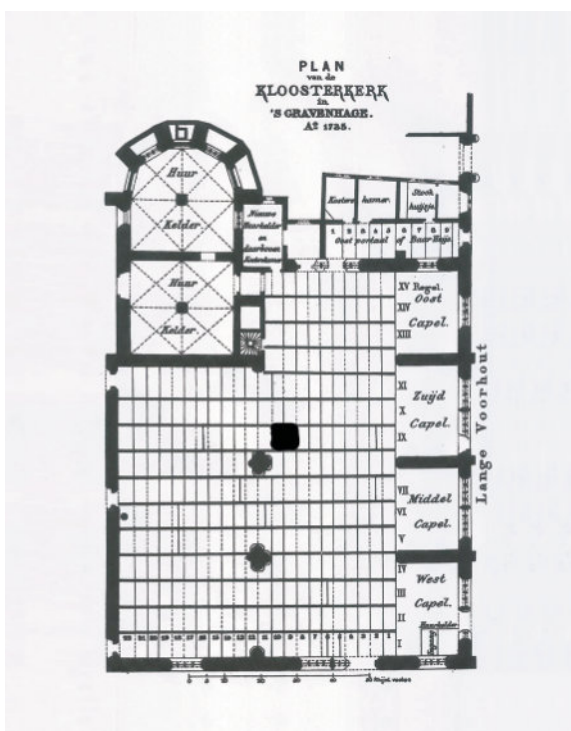
Overige nabestaanden van Jacob Cats

In 1673/1674 worden nog drie nazaten van haar oudere zusje Anna in het Cats familiegraf in de Kloosterkerk begraven. Anna (voluit Johanna Jacobsdr. Cats (1609-1649) was gehuwd met Cornelis Aerssen, heer van Wernhout (1610-1651), beiden overleden in Breda. De heerlijkheid Warnoudt of Wernhout was tussen 1618 en 1698 in bezit van deze tak van de familie Van Aerssen. Het graf in de Kloosterkerk zou alleen nog gebruikt worden voor nazaten van Anna Cats en Cornelis van Aertsen, behorende tot de tak Wernhout. Grafboek III van 1674 laat zien dat het graf in 1763 nog steeds door de familie Van Aarsen / Aerssen / Aertsen werd beheerd.

In de tijd van Cats stonden er geen kerkbanken. Begravenissen waren de belangrijkste bron van inkomsten van een protestantse kerk. Op een foto van Mulder uit 1907 valt te zien dat er een smal pad loopt tussen de banken vanaf de ingang van de kerk zuidzijde tot aan de oost-pilaar. Onmiddellijk voor de pilaar splitst het pad naar links en naar een kleine vloerruimte rechts, in oostelijke richting. Voor de toeschouwer – en voor de leden van het Gezelschap in 1854 – was het duidelijk dat de graven van Jacob Cats in de ruimte rechts van de oost-pilaar en onder de banken zouden moeten liggen. Er is geen spoor van een gebeitelde grafsteen. Staande recht voor de oost-pilaar met de gedenksteen 'Jacob Cats' liggen de graven 9 & 10 onmiddellijk rechts, samen zeven voet bij zeven voet, grotendeels onder de eerste twee banken, richting Apostelkapel.

Met ingang van 1829 werd begraven in een kerk verboden. Verkruisje (1993) meent dat het gebeente van Jacob Cats waarschijnlijk in 1913 is geruimd en – samen met andere stoffelijke resten – overgebracht is naar het kerkhof aan de Kerkhoflaan.

Plan van de Kloosterkerk 1735: de twee graven van Jacob Cats zijn aangeduid op Regel IX, graven 9 & 10, naast de zuid-oosthoek van de oostelijke pilaar. (Van der Muelen 1887, bewerkt)

hele jaar

Kerkdiensten

Het hart van het leven van de Kloosterkerk is de wekelijkse kerkdienst op zondagmorgen. In de diensten wordt de ontmoeting met de Eeuwige gezocht en gevierd. Heel het leven klinkt mee, met al z'n vragen en twijfels, angsten en verlangens. Het wordt in gesprek gebracht met wat ons wordt aangereikt in en door de verhalen uit de Bijbel, de sacramenten, de gebeden, muziek en stilte.

De afgelopen twee jaar heeft Covid-19 dat hart geraakt. De vanzelfsprekendheid van de kerkdiensten kwam op losse schroeven te staan. Het lijkt er op dat dat nu voorbij is en het hart weer zonder beperkingen kan gaan kloppen. We gaan ook door met de live-stream op zondag die te vinden is op YouTube onder Stichting Kloosterkerk, Den Haag (shorturl.at/wCZ89). Ook zijn de diensten te volgen via www.kerkomroep.nl (alleen audio).

Raadpleeg voor actuele informatie: www.kloosterkerk.nl.

Voor de diensten geldt:

- De diensten op zondagmorgen beginnen om 10.00 uur.
- Iedere laatste zondag van de maand (met uitzondering van de maand juli) wordt tijdens de dienst een cantate van J.S. Bach uitgevoerd door de Residentie Bach Ensembles onder leiding van Jos Vermunt. Deze diensten beginnen om 10.30 uur.
- Eens per maand wordt in de dienst avondmaal gevierd, doorgaans op de tweede zondag.
- Ten minste vier keer per jaar wordt er in een dienst gedoopt.
- Muzikale begeleiding wordt verzorgd door Geerten van de Wetering.
- Eén keer per maand (en altijd op hoogtijdagen) verleent het Kloosterkerkkoor onder leiding van Daniël Rouwkema medewerking aan de dienst.

AGENDA

De informatie in deze agenda is onder voorbehoud. Check voor up-to-date informatie regelmatig www.kloosterkerk.nl/agenda.

lezingen in de kerkdiensten

Vanaf de tweede helft van mei hangt er kunst van Jan Pieter Gootjes in de Kloosterkerk onder de titel *Silentium*. We gaan er van uit dat we in een aantal diensten kunnen aansluiten bij de thematiek van het vuur, de stilte, de ladders. Op de veertigste paasdag vieren we met een ochtendgebed de hemelvaart van Christus, waarmee het einde van de paastijd in zicht komt. Op de vijftigste Paasdag is het dan zover. Dan is het Pinksteren en dat betekent dan ook zoveel als 'de vijftigste'. Met Pinksteren, het feest van de Geest, zal een aantal mensen zich (her)verbinden met de christelijke traditie door zijn of haar doop te beamen of door gedoopt te worden. Daarna komt de zomer, tijd om de Geest te laten waaien, tijd om haar vruchten te plukken: '... de vrucht van de Geest is liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof...' (Galaten 5,22-23a).

1e en 3e woensdag van de maand

Pauzeconcerten

Op woensdag 1 en 15 juni vinden er pauzeconcerten plaats in de Kloosterkerk (namelijk op de 1e en 3e woensdag van de maand) van 12.45 - 13.15 uur.

In juli en augustus zijn er op de 1e en 3e woensdag orgelconcerten. De pauzeconcerten zijn gratis toegankelijk, er is een collecte bij de uitgang.

Meer info en het volledige concertprogramma is te vinden op www.kunstcentrum-kloosterkerk.nl.

Lezingen Geloven in Duurzaamheid

Op drie avonden laten we ons inspireren door sprekers over *Geloven in Duurzaamheid*. De eerste twee lezingen zijn in mei geweest, maar er resteert er nog één, namelijk *Van het Hilton naar de hangmat: hoe redden we het regenwoud?* op donderdag 2 juni. De lezing wordt verzorgd door mr. M.M Goote, lid van de Kloosterkerk en directeur van een filantropische stichting die natuurherstel in Afrika en Zuid-Amerika ondersteunt (zie ook zijn artikel op pagina 21 in De Klooster #5). Kom luisteren en discussieer mee!

Donderdag 2 juni, aanvang 20.00 uur.

**7 juni, 5 juli en
9 augustus**

Lezing en Lunch

Een combinatie van een lezing, een lunch en elkaar ontmoeten. De lezingen worden, met beeld, door deskundige sprekers gegeven. Zeer verschillende onderwerpen komen aan bod.

Er is elke maand een Lezing en Lunch. De komende lezingen zijn op dinsdag 7 juni, 5 juli (excursie) en 9 augustus. Kijk voor meer informatie op de website. Tijd: 10.30 - 12.00 uur, entree: € 5,00 per keer.

2 juni

12 juni

Evensong

Op 12 juni klinkt er weer een Evensong in de Kloosterkerk, een gezongen Avondgebed, geënt op de oude kloostertraditie van de getijden, die met name in de Anglicaanse traditie is uitgegroeid tot die typische mengeling van kerkdienst en kerkconcert waarbij de aanwezige luisteraars tegelijkertijd toeschouwers (toehoorders!) en deelnemers zijn. Cantor Daniël Rouwkema zei het zo: "Hoewel de viering mag klinken als een concert, altijd staat voorop dat wij niet voor onszelf zingen maar voor de Allerhoogste". Welkom op 12 juni.

Zondag 12 juni om 17.00 uur.

Zwijgende filmavond

In de zomer organiseert Podium21 een bijzondere filmavond: op een groot scherm zal een zwijgende film worden vertoond in de Kloosterkerk, waarbij organist Geerten van de Wetering de film live van geïmproviseerde muziek zal voorzien. De datum en de film worden nog nader bepaald, houd daarvoor de website van Podium 21 in de gaten.

Meer informatie via www.podium21.nl.

verwacht

Amare & Nieuwe Kerk Den Haag, waar muziek tot leven komt

Festival Dag in de Branding

Klaas de Vries - Oboe, Che Melancholia
Za 21 mei / 11:00 / Nieuwe Kerk

Festival Dag in de Branding

Oliver Maple's Music Experiments
Za 21 mei / 16:15 / Nieuwe Kerk

Le Baiser de la fée

Amsterdam Sinfonietta
Wo 25 mei / 20:00 / Concertzaal

Vier Letzte Lieder

Nederlands Blazers Ensemble
Di 31 mei / 20:00 / Concertzaal

A Midsummer Night's Dream van Britten

Opera Zuid
Za 18 jun / 19:30 / Danstheater

Kijk voor het volledige
programma op amare.nl

amare

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

**U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELENENSPoor.NL - WWW.ENGELENENSPoor.NL**

HET CLINGENDAELHUIS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG